

Zwanger worden op z'n Chinees

De uitglijers van 2008

Hans van Maanen

De Volkskrant, 27 december 2008

Naar goed oudejaarsgebruik blikt scepticus Hans van Maanen terug op tien miskleunen uit naam van de wetenschap in 2008. Van een sneue versneller tot een verloren ruimtetas en de meidenprik.

10 OM OP TE warmen: op de tiende plaats het Europese centrum voor kernonderzoek dat in september met veel bombarie de Large Hadron Collider opende en meteen daarna weer sloot. Dat er wat misgaat is niet zo erg, maar de eeuwige pretentie van natuurkundigen is zo storend. Er werd op 10 september 'een nieuw tijdperk' ingeluid. Het oude liet zich, kennelijk geheel tegen de verwachting in, niet zo eenvoudig verdrijven: meteen bij de tweede test trad er ergens kortsluiting op waardoor een tank openbarstte en er helium ontsnapte. Daar was de zaak niet op berekend. Aanvankelijk zou reparatie maar een paar weken duren, maar inmiddels is de doorstart pas voorzien halverwege volgend jaar.

9 ZELFS TE SNEU voor de poedelprijs was dit jaar de Vloekmonitor. Die is altijd al feest, maar dit jaar was het extra leuk omdat TNS Nipo — die de monitor verzorgt in opdracht van de Bond tegen het Vloeken — een rare uitglijer maakte. Nickelodeon, die brave kinderzender, eindigde akelig hoog doordat het de onderzoekers was ontgaan dat halverwege het jaar Comedy Central op dezelfde lengte begon met uitzending.

Feest is de Vloekmonitor altijd, want drie weken van het jaar (5,75 procent) wordt door vrijwilligers geturfd hoe vaak er grove taal op televisie wordt gebezigd. Die vrijwilligers zijn misschien wel erg ijverig, maar niet erg trouw: ondanks alle toezeggingen missen ze in die drie weken maar liefst een derde van alle uitzendingen. Niettemin wordt dit door TNS Nipo vrolijk geëxtrapoleerd naar het hele jaar — waarbij elk jaar een stijging te zien is, al was het maar omdat er steeds meer televisie is.

Wat is grof? Alles met God of Jezus erin natuurlijk, maar ook termen als 'ojee', 'getsie' en 'tjeetje', 'stik' en 'barst', 'opdondertje', 'sukkel' en 'trut', en 'lullig', 'gezeik', 'fuck' en 'shit'. Uit de rapportage wordt duidelijk dat de cijfers vooral worden bepaald door uitschieters — een enkele uitzending met Joran van der Sloot in een peilweek zou wonderen doen voor SBS6. Als de vrijwilligers thuis zijn.

8 DE ACHTSTE PLAATS is ingeruimd voor astronette Heidemarie Stefanynshyn-Piper, die in november bij werkzaamheden aan het internationale ruimtestation een gereedschapstas liet glippen. Ze was in ieder geval zo verstandig er niet achteraan te duiken. Al was de echte blunder natuurlijk van de Nasa: Heidemarie liet de tas glippen doordat een vetspuit in de tas was ontploft en alles onder de smurrie was komen te zitten.

Vier dagen later claimde een Canadese amateur-astronoom dat hij de tas had waargenomen. Een knappe prestatie — zelfs middelgrote, helder reflecterende satellieten zijn amper zichtbaar en niemand weet in welke richting de tas wegdreef — die dan ook prompt in de hele wereld werd gemeld. Het 'bewijsmateriaal', een filmpje van vier seconden, is op YouTube te vinden onder nummer iRW4ibfaZHI. Dezelfde amateur, Kevin Fetter, wist al eerder een losgelaten ruimtepak en twee in de ruimte zwerende opblaasmodules feilloos op video vast te leggen.

7 DE EGYPTISCHE egyptoloog Zahi Hawass struikelde in mei over het nieuws dat hij op de ingang van de graftombe van Cleopatra was gestuit. Hij had haar tombe gelokaliseerd bij een tempel, de Taposiris Magna, 45 kilometer ten westen van Alexandrië.

Zijn vondst zou geloofwaardiger zijn als hij hetzelfde niet al eens eerder, in 2006, had geclaimd, als zijn annonce niet net was samengevallen met de première van de nieuwe film over Indiana Jones, en als hij niet

bijna klaar was geweest met zijn door *National Geographic* gesponsorde opgravingen. Archeologen zouden er nog op kunnen wijzen dat bij Taposiris Magna destijds slechts een stadsbegraafplaats was, waar Mozart niet dood gevonden had willen worden. Volgens de geschiedenisboeken liet Cleopatra een grote tombe in Alexandrië bouwen, maar die is nooit gevonden.

Hij zou hoger zijn geëindigd als hij niet ondertussen ook veel weet te bereiken voor de archeologie in Egypte. Hij heeft vele petten te dragen.

6 OP DE ZESDE plaats de waarschuwing deze zomer dat zes miljoen Nederlanders een tekort aan jood zouden hebben en daardoor problemen kunnen ondervinden als spierpijn, slapeloosheid, haaruitval, huiduitslag en natuurlijk chronisch-vermoeidheidssyndroom, fibromyalgie en ADHD. Het joodalarm kwam van reumatoloog Richard Verheesen en interniste Carin Schweitzer. Dat het ze ernst is, blijkt wel uit de website www.jodiumtekort.nl die Verheesen draaiend houdt.

Zes miljoen! Dan zou je toch meer gevallen van krop in de spreekkamers verwachten dan van onbegrepen klachten. De twee lijken zich vertild te hebben aan cijfers van de WHO, die het fijn zou vinden als ten minste de helft van de bevolking van een land meer dan 100 microgram jood in een liter urine uitscheidt. Weliswaar zit 37 procent van de Nederlanders (vandaar die 6 miljoen) onder die 100, maar dat betekent niet dat ze allemaal jood tekortkomen. Alleen vrouwen boven de vijftig zitten, met een gemiddelde van 83 microgram per liter, iets onder het ideaal.

Heel voedingsgeleerd Nederland viel dan ook over de twee heen. Er zijn wel groepen die moeten opletten — die zijn er altijd — maar het moet niet worden opgeblazen tot een nieuw volksgezondheidprobleem. Laat staan tot een oplossing van modekwalen.

5 OOK KOFFIE IN grote hoeveelheden is niet slecht voor je, meldden Amerikaanse onderzoekers in juni alsof het groot nieuws was. Alsof iedereen in de wetenschappelijke wereld dat niet allang wist: al jaren is bekend dat je van koffie echt geen kanker of hartaanval krijgt, hoeveel je ook drinkt. Maar het werd breed uitgemeten in de kranten — alles met koffie wordt breed uitgemeten — want koffie zou misschien zelfs beschermend werken. Van de gezonde mannen die meer dan vijf koppen

per dag dronken, ging 20 procent minder dood dan van gezonde mannen die nooit koffie dronken.

Twintig procent! Maar gezonde mannen, de naam zegt het al, gaan zelden dood, en 20 procent van niks is nog steeds niks. Als 550 mannen van nul naar vijf koppen gaan, overlijdt er eentje minder per jaar. Vrouwen gaan nog minder dood dan mannen, dus voor hen scheelt het nog minder — hier moeten 1100 vrouwen hun weerzin tegen koffie opgeven om 1 het leven te redden. De conclusie van de onderzoekers dat 'dit verder uitgezocht moet worden', is voor discussie vatbaar.

4 ZELFS TE SNEU voor brons was dit jaar de rector-magnificus van de Vrije Universiteit, Lex Bouter, die in die hoedanigheid een studie in het artsblad *BMJ* ondertekende waaruit moest blijken dat acupunctuur de kans op succes bij invitrofertilisatie verhoogt. Hij had een groepje geleid dat voor de zoveelste keer alle wetenschappelijke literatuur doorvlooid, en dit keer warempel netto op een positief resultaat uitkwam. Het zou 65 procent schelen — echte ivf-dokters staan al te juichen als ze iets bedenken dat de kans op succes met 6,5 procent kan verbeteren.

Voor degenen die toch waarde aan dit soort onzin hechten: inmiddels is er alweer de volgende literatuurstudie, in de *British Journal of Gynaecology*, met de conclusie dat 'vrouwen moeten weten dat er onvoldoende bewijs is dat acupunctuur tijdens IVF-behandeling de resultaten verbetert.' En een experiment uit Hongkong waaruit bleek dat 'nep-acupunctuur' beduidend vaker tot zwangerschap leidt dan acupunctuur volgens de regels van de kunst — ook iets dat nodig verder uitgezocht moet worden.

3 'BAANBREKEND' WAREN in november de resultaten van de Jupiterstudie: ook gezonde ouderen met een normaal cholesterol zouden baat hebben bij een statine — althans, als 120 mensen twee jaar trouw slikken, treft daardoor niet 2, maar slechts 1 in die tijd een infarct of beroerte. Dat 1 op de 167 deelnemers de inspanningen bekoopt met diabetes, werd wat minder prominent gebracht.

Mensen mochten alleen meedoen als ze ook veel CRP in het bloed hadden, dat is een stof die op een ontsteking duidt en die de kans op een infarct zou voorspellen — althans, volgens de hoofdonderzoeker van de Jupiterstudie, Paul Ridker. Die heeft daar zijn hobby van gemaakt, en hij

heeft bovendien een octrooi op de CRP-test. Hij mocht zijn CRP-idee testen als hij voor de fabrikant de statine zou testen, zo gaan die dingen. Daar kwam trouwens ook niks uit.

2 EEN WAT VOORSPELBARE tweede plaats voor de Utrechtse onderzoekers die in januari ontdekten dat probiotica niet goed zijn voor mensen met een acute pancreasontsteking. Het is nog altijd niet duidelijk of er bij de Propatria-studie echte blunders zijn gemaakt — de Inspectie doet onheilspellend lang over haar onderzoek — maar de afhandeling van de affaire verdient zeker een vermelding. De beste manier om onrust te zaaien is het achterhouden van informatie, en daarin slaagde de Utrechtse universiteit uitstekend. Chaos in de berichtgeving, rechtszaken en een miljoenenverlies voor Yakult waren het gevolg.

Een extra pluim en de anderhalfde plaats voor Marc Besselink, die op de studie promoveerde en in zijn proefschrift iedereen, van de dames van het Datacentre tot de vrienden van de roeiclub, pa, ma en vriendin bedankte, maar geen woord overhad voor de patiënten die voor zijn onderzoek het leven lieten.

1 DE HOOFDPRIJS GAAT dit jaar naar de commissie van de Gezondheidsraad die in maart adviseerde een vaccin tegen baarmoederhalskanker op te nemen in het Rijksvaccinatieprogramma. Dat moest, vond de commissie, want er was sprake van een ‘urgent’ en ‘omvangrijk’ probleem, en voor het eerst was er nu een vaccin tegen deze ‘relatief veel voorkomende vorm van kanker bij vrouwen’. Terwijl de commissie vast wel wist dat baarmoederhalskanker, met amper 600 nieuwe gevallen per jaar, eigenlijk nogal zeldzaam is. Borstkanker wordt jaarlijks bij ongeveer 12 000 vrouwen gevonden, darmkanker bij 5000 en longkanker bij 3000. Baarmoederhalskanker staat, met 200 sterfgevallen per jaar, niet eens in de toptwintig van de doodsoorzaken door kanker — darmkanker eist het dubbele, borstkanker het zestienvoudige. Om over hart- en vaatziekten, longontsteking en valpartijen nog maar te zwijgen.

Ook over de kwaliteit van de rest van het rapport, en van de commissie, is het laatste woord nog niet gesproken, maar de colonne eenmaal in beweging kan niet worden gestopt. Alle bedenkingen ten spijt wordt volgend jaar gestart met de meidenprik.